

Enyedi Sándor

DÖBRENTAI GÁBOR KÉT ISMERETLEN LEVELE KAZINCZY FERENCHEZ

Az Országos Levéltár Desseffy családi levéltárában két ismeretlen Kazinczy Ferenchez frott Döbrentei levél található.¹ Csetri Lajos a közelmúltban közzétett kis tanulmányában² áttekintette a két író több évtizedes kapcsolatának alakulását. Az eddig ismert levélváltásaikból kiviláglik, hogy a húszas évek elejére a két író fokozatosan szembe kerül egymással. Az előkerült Döbrentei levelek 1827-ben íródtak, akkor amikor számukra evidencia a nézetkülönbség, de ezt nem akarják a teljes szakításig mélyíteni. Döbrentei első, januári keltezésű leveléből kiderül, hogy: „Köztünk a' nyelvbéli különbözés fenn fog állani ezután is, de azért abból semmi kedvetlenséget sem akarok barátságunkra nézve és hogy Te is nemes indulattal ohajtvá írad leveledet, nagyon köszönöm” — véli Döbrentei. Ekkor még úgy tűnik, hogy tolerálni tudják egymás eltérő álláspontját. A második — a március 4-i Döbrentei levél is békülékeny hangú, a meglévő ellentéteket írójuk „nyelvbélieknek” minősíti: „egyébiránt senki barátibb szívvel és indulattal Hozzád nálamnál nem lehet” — teszi hozzá, de Kazinczy március 27-i válasza³ meghatározó lesz kettejük további viszonyára: „Rendes az, hogy mi ketten, te és én, még ebben [egymás kioktatásában!] is ellenkezünk, mint csaknem minden egyébben...” s a levél befejezése sem hagy nyitott kapukat: „Igen is, édes barátom, nekem nem csak írásod ellen van panaszom, hanem sok egyéb nemű bántásaid ellen is. Ezt elég említenem, 's elhallgatok...”

Döbrentei Gábor levele Kazinczy Ferenchez

Budán, Januarius 27dikén 1827.

Kedves Barátom,

Ipad Gróf Török Lajos⁴ képe rezét küldöm ezennel egy Fridrik Wilhelm⁵ Huszár Ezredbeli StrázsaMestertől ki, azt mondá, midőn Transportjokat S.Patakra insradálám hogy ő Ujhelynek megyen kvártélyára 's ígérte bizonyos általadását. A' réz a' múlt Ősszel kerűle Kolosvárról kezemhez 's azolta már mind vártam alkalmatosságot. Tiéd 's jobb hogy nálád maradjon fenn.

Utóbbi leveledre mindgyárt feletem, de nem küldém el, mivel Szemere Palinak⁶ hozzám jötte 's beszéde némelly pontjait levelemnek szükségtelemné tevé. Köztünk a' nyelvbéli különbözés fenn fog állani ezután is, de azért abból semmi kedvetlenséget sem akarok barátságunkra nézve és hogy Te is nemes indulattal ezt ohajtvá írad leveledet, nagyon köszönöm. Szemere Palinak megmondám mit töröljen-ki észrevételeid, védelmeid soraiból; megtévé — így most egyedül csak a' vélekedés különbözése maradt, melyre én is felelek és

¹ OL. Desseffy család levéltára, P. 91. Nr. 112.² CSETRI Lajos, *Kazinczy és Döbrentei*. It 1981. 767-775.³ *Kazlev*. Bp., 1910. 20. k. 4756. sz. levél.⁴ Török Lajos, gróf (1748-1810) Kazinczy apósa.⁵ Fridrich Wilhelm (Gabitz Frigyes Vilmos) — (1786-1870) nevezetes fametsző, író.⁶ Szemere Pál (1785-1861) a „pesti triász” tagja Vitkovics Mihállyal, Horvát Istvánnal együtt. Lelkesen támogatta Kazinczy törekvéseit; később ő is szembekerül Kazinczyval.

bizonyosan Irántad egész tisztelettel eltelve. Fájna az nekem, ha gyermek korom barátját, ifjúságom vezetőjét, meg tudnám — sérteni. Egy uttal azt is óhajtom, hogy különbözőzésünk eléadása, például szolgálható nemes tónusa legyen.

Kölcsögyvel folytatott Levelezéseim kiadása juttatja eszembe megint egykori azon kéresemet hogy adnád Te ki még magad barátaiddal folytatott levelezéseidet. A'ki csak barátod mind kíványa.

Magamat ajánlom ezutánra is, viszonzozva új esztendei kívánságaidat, barátságodba.

Bűnöm férjhez mene. Hangyássyhoz a' Pest Várm. fő SzolgaBíró testvéréhez, e hónap 20^{dikán} esvén meg esketése. Bár én Fáy Andrisnak ⁷ bolond háziasító gyengéjét ismertem volna. De, így most megszűnhetik minden balgatag rágalom.

FŐ Notárius Dókus Urat⁸ tisztelem.

Hív barátod
D. Gábor

Döbrentei Gábor levele Kazinczy Ferenczhez

Budán, Martzius 4d. 1827.

Kedves Barátom

Tegnap nézők által Palival együtt, correctura-ívtét, Véled lévő nyelvbéli ellenkezésimnek. Nyelvbelinek mondom, mert egyéb iránt senki barátibb szívvvel és indulattal Hozzád nálamnál nem lehet. Ez a' szív szóll mindenütt írásomban is, ölelve szeretve Téged, de vélekedésemet egyenesen kimondva. Látni fogod abból, hogy én senkinek kedvét nem lesem 's a'mint irtam, a'hogy megjelentem stylusomban, tökéletes magam meggyőződése szerint történt.

Pali nem talált semmit törteni valót' 's Gr. Majláth Muki⁹ se, a'kivel részént csak azért közlém hogy tónusáról mondja meg itéletét. Kazinczy és kegyed — mondá, meg fogják itt mutatni a' Magyar Iróknak, miképen kell vadság nélkül szóllani egymás ellen.

Gr. Török Lajos Ipad képét, eddig vetted. Egy Fridrich Wilhelm Huszár Strázsza-Mestertől küldém.

B. Wesselényi Miklós¹⁰ a' mult héten ment itt keresztül Pozsonyba, valamint Gr. Gyulay Lajos¹¹ is, de ez Bécsbe, a'hol ezután concepista kép szolgál. Megosztozott testvérével. A' lányra nézve én Lottinak jutottam.¹²

Élj boldogul. Hív barátod

D. Gábor

Címzés: Buda. Tekintetes Nemzetes Kazinczi Kazinczy Ferencz Urnak, több Tek. Nemes Vármegeyk TáblaBirájának. Miskolcz — S.A.Ujhely.

⁷ Fáy András (1786–1864) író, földbirtokos.

⁸ Dókus László főjegyző, irodalmilag művelt, jól képzett jogász, Kazinczy belső baráti köréhez tartozott.

⁹ Majláth Muki — Majláth János, gróf (1786–1855). Német műveltségű gróf, aki a legfontosabb kérdésekben egyetértett Kazinczyval. Szoros barátság fűzte őket össze Kazinczy haláláig.

¹⁰ Wesselényi Miklós, báró (1796–1850). Reformkori politikus; az „árvízi hajós”; Kazinczy barátja.

¹¹ Gyulai Lajos, gróf (1799–1869) erdélyi naplóíró és reformer politikus, Döbrentei házi tanítvány;

¹² Lotti — Gyulai Ferencné grófnő leánya, Karolina, Gyulai Lajos testvére.